

Ersättningsrätt

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 15 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2013 om olika ersättningsrättsliga frågor. Motionsyrkandena gäller obligatorisk hemförsäkring, möjligheten att teckna personförsäkring, flytträtt för skadeförsäkringar, information vid försäkringsfall, trafikförsäkringsavgift, handläggning av trafikskadeärenden m.m., ideellt skadestånd och skadeståndsansvar vid radiologiska olyckor.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns tre reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Inledning	5
Utskottets överväganden	6
Obligatorisk hemförsäkring	6
Möjligheten att teckna personförsäkring	7
Flytträtt för skadeförsäkringar	9
Information vid försäkringsfall	11
Trafikförsäkringsavgift	12
Handläggning av trafikskadeärenden m.m.	14
Ideellt skadestånd	19
Skadeståndsansvar vid radiologiska olyckor	21
Reservationer	25
1. Möjligheten att teckna personförsäkring, punkt 2 (S, MP, V)	25
2. Handläggning av trafikskadeärenden m.m., punkt 6 (S, MP, V)	26
3. Skadeståndsansvar vid radiologiska olyckor, punkt 8 (S, MP, V)	27
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	29
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013	29

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Obligatorisk hemförsäkring**

Riksdagen avslår motion

2013/14:C299 av Anders Hansson (M).

2. **Möjligheten att teckna personförsäkring**

Riksdagen avslår motion

2013/14:C436 av Thomas Strand m.fl. (S).

Reservation 1 (S, MP, V)

3. **Flytträtt för skadeförsäkringar**

Riksdagen avslår motion

2013/14:C449 av Anders Sellström (KD).

4. **Information vid försäkringsfall**

Riksdagen avslår motion

2013/14:C340 av Anita Brodén m.fl. (FP).

5. **Trafikförsäkringsavgift**

Riksdagen avslår motion

2013/14:C264 av Ulf Berg och Carl-Oskar Bohlin (båda M).

6. **Handläggning av trafikskadeärenden m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:C203 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkandena 1–3,

2013/14:C358 av Kurt Kvarnström och Peter Hultqvist (båda S),

2013/14:C394 av Carl-Oskar Bohlin (M) och

2013/14:C397 av Carin Runeson och Kurt Kvarnström (båda S).

Reservation 2 (S, MP, V)

7. **Ideellt skadestånd**

Riksdagen avslår motion

2013/14:C367 av Fredrik Schulte (M) yrkande 1.

8. **Skadeståndsansvar vid radiologiska olyckor**

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:N334 av Lise Nordin m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3 samt

2013/14:N425 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 28.

Reservation 3 (S, MP, V)

Stockholm den 16 januari 2014

På civilutskottets vägnar

Veronica Palm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Veronica Palm (S), Nina Lundström (FP), Oskar Öholm (M), Eva Bengtson Skogsberg (M), Carina Ohlsson (S), Marta Obminska (M), Hillevi Larsson (S), Margareta Cederfelt (M), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S), Ola Johansson (C), Yilmaz Kerimo (S), Jessika Vilhelmsson (M), Jan Lindholm (MP), Roland Utbult (KD), Markus Wiechel (SD) och Marianne Berg (V).

Redogörelse för ärendet

Inledning

I betänkandet behandlar utskottet 15 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2013 om olika ersättningsrättsliga frågor. Motionsyrkandena gäller obligatorisk hemförsäkring, möjligheten att teckna personförsäkring, flytträtt för skadeförsäkringar, information vid försäkringsfall, trafikförsäkringsavgift, handläggning av trafikskadeärenden m.m., ideellt skadestånd och skadeståndsansvar vid radiologiska olyckor.

Motionsförslagen finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Obligatorisk hemförsäkring

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om obligatorisk hemförsäkring. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Motionen

I motion 2013/14:C299 föreslår Anders Hansson (M) ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till en översyn av möjligheten att införa en obligatorisk hemförsäkring för boende i flerfamiljshus.

Bakgrund

En hemförsäkring är en kombinerad försäkring som omfattar egendoms- skydd, rättsskydd, överfallsskydd, ansvarsförsäkring (skadeståndsskydd) och reseskydd. En hemförsäkring kan tecknas individuellt eller som grupp- försäkring. I många fackförbundsmedlemskap ingår en kollektiv hemförsäk- ring. De flesta hem är försäkrade i Sverige. Svensk Försäkring uppger på sin webbplats att 95 procent av alla hushåll i Sverige har en hemförsäk- ring. Det finns dock ingen skyldighet att teckna en hemförsäkring. Ibland förekommer det emellertid att hyresvärdar ställer krav på hemförsäkring för att en hyresgäst ska få hyra en lägenhet. Vissa bostadsföretag erbjuder sina hyresgäster att teckna hemförsäkring som gruppförsäkring.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om obligatorisk hemförsäkring har behandlats av civilut- skottet bl.a. våren 2009 (bet. 2008/09:CU20) och senast våren 2013 (bet. 2012/13:CU10). I betänkande 2008/09:CU20 betonade utskottet inlednings- vis vikten av att så många som möjligt har en hemförsäkring som skyddar mot oförutsedda utgifter för skador t.ex. till följd av brand, läckage eller inbrott i bostaden. Trots att det är önskvärt att alla och envar har ett så pass bra ekonomiskt skydd som en hem- och reseförsäkring erbjuder kan det enligt utskottet inte gärna komma i fråga att införa krav på obligato- risk hemförsäkring. I första hand måste det vara upp till var och en att själv avgöra om och i vilken utsträckning han eller hon vill skaffa sig för- säkringsskydd i olika avseenden. Utskottet konstaterade att även bostadsut- skottet tidigare gjort liknande bedömningar när det gäller motionsyrkanden om obligatorisk hemförsäkring för boende (bet. 2001/02:BoU13 och

2004/05:BoU2). Därmed avstyrkte utskottet motionen. I betänkande 2012/13:CU10 vidhöll utskottet sitt tidigare ställningstagande. Riksdagen har följt utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid sin tidigare uppfattning och föreslår att motionen avslås.

Möjligheten att teckna personförsäkring

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om möjligheten att teckna personförsäkring. Utskottet hänvisar till en aviserad uppföljning. Jämför reservation 1 (S, MP, V).

Motionen

Thomas Strand m.fl. (S) anför i motion 2013/14:C436 att många fortfarande upplever stora problem när det gäller möjligheten att få teckna en personförsäkring. Detta gäller i synnerhet barnförsäkringar. Motionärerna anser att kontraheringsplikten behöver förtydligas i lagstiftningen med målet att fler ska få möjlighet att teckna en personförsäkring. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet härmed.

Bakgrund

Enligt 11 kap. 1 § första stycket försäkringsavtalslagen (2005:104) får ett försäkringsbolag inte vägra någon att teckna en sådan personförsäkring som bolaget normalt tillhandahåller allmänheten när det har fått de uppgifter som behövs, om det inte finns särskilda skäl för vägran med hänsyn till risken för framtida försäkringsfall, den avsedda försäkringens art eller någon annan omständighet. Av bestämmelsen framgår således att ett försäkringsbolag har en skyldighet att meddela en personförsäkring (s.k. kontraheringsplikt). Kontraheringsplikten är underkastad vissa undantag. En inskränkning i rätten att teckna en försäkring gäller om försäkringsbolaget i det individuella fallet har särskilda skäl att inte meddela en sådan försäkring med hänsyn till risken för framtida försäkringsfall, den avsedda försäkringens art eller någon annan omständighet. Bolaget har då rätt att begära en högre premie än normalt eller förse försäkringen med förbehåll som inte görs för andra försäkringar av samma typ och i sista hand helt vägra försäkring.

I samband med en ändring av lagen den 1 juli 2011 (prop. 2009/10:241, bet. 2010/11:CU4, rskr. 2010/11:128) konstaterade regeringen i propositionen att det i förarbetena till lagen uttalats att kontraheringsplikten bör följas upp så att den tillämpas på avsett sätt. Avsikten med en översyn har angetts vara att säkerställa att de sociala skyddsaspekterna kring skyldigheten att erbjuda personförsäkring verkligen får genomslag och om det bör införas en skyldighet för bolagen att rapportera om sina avslagsbeslut.

Regeringen anförde att det alltjämt finns skäl att genomföra en sådan översyn, och det framstår som naturligt att i det sammanhanget undersöka vilka problem som försäkringsbolagens tolkning av inhämtad hälsoinformation kan ge upphov till. Regeringen uppgav att den avser att på det sättet ta fortsatta initiativ på området.

Enligt uppgift från Justitiedepartementet är avsikten att ta initiativ till en uppföljning under innevarande valperiod.

Rapporten om kontraheringsplikt vid tecknandet av barnförsäkringar

Som ett led i civilutskottets arbete med uppföljning och utvärdering beslutade utskottet i februari 2012 att göra en övergripande inventering av försäkringsbolagens hantering av ansökningar om barnförsäkring och bolagens praxis vad gäller beslut om försäkring. Inventeringen syftar till att ge utskottet underlag för beredningen av riksdagsärenden i frågan och för eventuella synpunkter på inriktningen av den uppföljning av försäkringsavtalslagen som regeringen har aviserat. Inventeringen avser således inte att ersätta regeringens planerade uppföljning.

Den 21 mars 2013 presenterades resultatet av inventeringen i rapporten Kontraheringsplikt vid tecknandet av barnförsäkringar (2012/13:RFR6). Rapporten innehåller en kartläggning av hur försäkringsbolagen hanterar ansökningar om barnförsäkringar och bolagens praxis på området. Under arbetets gång har författaren gjort vissa iakttagelser som redovisas i rapporten. Iakttagelserna handlar om barns försäkringsskydd i allmän och privat försäkring, försäkringsbolagens riskbedömningar vid individuell barnförsäkring, kontraheringspliktens påverkan på andelen beviljade barnförsäkringar, tillämpning av undantagsregeln i kontraheringsplikten, försäkringsskydd genom gruppförsäkring, rättsläget när det gäller tillämpningen av kontraheringsplikten, nya försäkringslösningar som har utvecklats samt kontraheringsplikten i framtiden.

Tidigare behandling

Ett motionsyrkande om kontraheringsplikten när det gäller barnförsäkringar behandlades senast av utskottet våren 2013 (bet. 2012/13:CU10). I motionen föreslogs att en statlig utredning bör se över kontraheringsplikten. Utskottet hade för sin del inte någon annan principiell uppfattning än motionärerna när det gäller angelägenheten av att så många barn som möj-

ligt bör få tillfälle att tecknas för en barnförsäkring och att det är en angelägen fråga att försäkringsbolagen hanterar barnförsäkringar på ett korrekt sätt. Utskottet konstaterade att det är regeringens ambition att ta initiativ till en uppföljning av kontraheringsplikten under innevarande valperiod. Vidare pekade utskottet på att resultatet av den inventering av kontraheringsplikt vid tecknandet av barnförsäkringar som utskottet tagit initiativ till nyligen hade presenterats. I rapporten redovisas ett antal iakttagelser som författaren har gjort under arbetets gång. En iakttagelse är, anförde utskottet, att det förefaller som om andelen barnförsäkringar som beviljas med ordinarie villkor har ökat något jämfört med för tio år sedan och att andelen försäkringar som beviljas med klausul eller förhöjd premie har minskat något. En annan iakttagelse är att inte något av de större försäkringsbolagen använder förhöjda premier i sina barnförsäkringsprodukter när de inte kan erbjuda ett ordinarie försäkringsskydd. Uppföljningsrapporten tyder på att andelen barnförsäkringar som beviljas med ordinarie villkor har ökat något under senare år. Utskottet ansåg att en sådan utveckling är positiv. Enligt rapporten upplevde Föräldraföreningen för prematurfödda barn att det under senare tid har blivit enklare att teckna försäkring för prematurfödda barn. Utskottet ville också uppmärksamma att flera organisationer har lanserat egna försäkringslösningar. Adoptionscentrum erbjuder exempelvis föräldrar till adoptivbarn en gruppförsäkring som inkluderar både en sjuk- och olycksfallsförsäkring. Den rapport som utskottet har tagit initiativ till bör kunna tjäna som ett underlag för regeringen inför de närmare ställningstagandena om inriktningen på den kommande uppföljningen. Med hänvisning till den aviserade uppföljningen ansåg utskottet att det inte fanns någon anledning att föreslå ett initiativ från riksdagen med anledning av motionen. Utskottet föreslog att den då aktuella motionen skulle avslås, och riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Enligt uppgift från Justitiedepartementet är avsikten alltjämt att ta initiativ till en uppföljning av kontraheringsplikten under innevarande valperiod. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns anledning att föreslå något initiativ från riksdagen med anledning av motionen. Den bör avslås.

Flytträtt för skadeförsäkringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om flytträtt för skadeförsäkringar.

Motionen

I motion 2013/14:C449 föreslår Anders Sellström (KD) ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda möjligheten att införa en flytträtt för skadeförsäkringar.

Gällande rätt

Med skadeförsäkring avses enligt 1 kap. 1 § försäkringsavtalslagen (2005:104) en försäkring som ska skydda mot ekonomisk förlust genom sakskada eller ren förmögenhetsskada, dvs. förmögenhetsförlust utan samband med fysisk skada. I begreppet skadeförsäkring ingår även ansvarsförsäkring som ska skydda mot sådan ekonomisk förlust som uppkommer då någon är ersättningsskyldig mot någon annan.

Med personförsäkring avses enligt 2 § samma kapitel en livförsäkring, sjukförsäkring och olycksfallsförsäkring som tecknas hos ett försäkringsbolag.

Enligt 3 kap. 2 § försäkringsavtalslagen får försäkringstiden för en individuell skadeförsäkring inte överstiga ett år, om det inte finns särskilda skäl för en längre försäkringstid.

Försäkringstagaren har enligt 3 § samma kapitel en ovillkorlig rätt att få försäkringen att upphöra vid försäkringstidens utgång.

I vissa fall har en försäkringstagare rätt att säga upp försäkringen i för tid. Försäkringstagaren får enligt 3 kap. 6 § försäkringsavtalslagen säga upp försäkringen bl.a. om han eller hon på grund av någon händelse under försäkringstiden inte längre har behov av försäkringen eller om det inträffar någon annan liknande omständighet. Bestämmelsen kan t.ex. bli aktuell då försäkringstagaren har gjort sig av med den försäkrade egendomen eller om försäkringstagaren flyttar ihop med någon vars försäkring gäller alla hushållsmedlemmars lösa egendom.

När det gäller personförsäkringar har försäkringstagaren enligt 11 kap. 5 § försäkringsavtalslagen rätt att när som helst säga upp försäkringen för omedelbart upphörande. Om inte annat följer av försäkringens art, har försäkringstagaren rätt att i samband med uppsägningen få den återköpt av försäkringsbolaget eller få försäkringens hela värde överfört till en annan försäkring förutsatt att en sådan rätt inte saknas enligt inkomstskattelagen (1999:1229).

I propositionen till försäkringsavtalslagen anförde regeringen att förslaget om fri uppsägningsrätt beträffande personförsäkringar bl.a. grundades på att vissa avtal om personförsäkring kan löpa under lång tid och att olika framtida faktorer rörande försäkringstagarens personliga förhållanden, liksom i fråga om rättsförhållandet mellan parterna, inte kan förutses när försäkringsavtalet ingås. Situationen är, anförde regeringen vidare, annorlunda när det gäller skadeförsäkringar. När det inte finns en sådan omständighet som har nämnts får försäkringstagaren alltså säga upp försäkringen först till försäkringstidens utgång (prop. 2003/04:150 s. 164).

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening finns det inte skäl att föreslå någon åtgärd med anledning av motionen. Motionen bör således avslås.

Information vid försäkringsfall

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om information vid försäkringsfall. Utskottet hänvisar till en beslutad lagändring.

Motionen

Anita Brodén m.fl. (FP) anför i motion 2013/14:C340 att ett försäkringsbolag inte har någon skyldighet att hålla sig informerat om när en person som har tecknat en försäkring hos bolaget avlider. Försäkringsbolagen är inte heller skyldiga att meddela efterlevande om utfallande försäkringar. Ett tillkännagivande föreslås om att det ska införas regler om samordning mellan myndigheter och automatisk försäkringsutbetalning till efterlevande.

Utskottets ställningstagande

Enligt 10 kap. 7 § försäkringsavtalslagen (2005:104) ska försäkringsbolaget när ett försäkringsfall har inträffat i skäligen omfattning informera försäkringstagaren och andra som har anspråk mot bolaget om sådana förhållanden rörande försäkringen som det är av betydelse för dem att känna till. Om försäkringsbolaget får kännedom om ett försäkringsfall som utgörs av försäkringstagarens död ska det genast underrätta dödsboet om försäkringsfallet.

Riksdagen har i november 2013 beslutat om ändringar i paragrafen som innebär att försäkringsbolagen får en skärpt skyldighet att kontrollera om det har inträffat dödsfall som utgör försäkringsfall. Försäkringsbolagen ska vara skyldiga att på ett ändamålsenligt sätt löpande kontrollera om det har inträffat dödsfall som utgör försäkringsfall och i så fall genast underrätta dödsboet och kända förmånstagare om möjligheten till ersättning. Om ett försäkringsbolag försummar detta, ska preskriptionstiden förlängas till 30 år. Lagändringen ska träda i kraft den 1 januari 2015 (prop. 2012/13:168, bet. 2013/14:CU4, rskr. 2013/14:31).

Genom den beslutade lagändringen får önskemålen i motionen anses i huvudsak tillgodosedda. Utskottet föreslår därför att riksdagen avslår motionen.

Trafikförsäkringsavgift

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande som rör storleken på trafikförsäkringsavgiften. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Motionen

Ulf Berg och Carl-Oskar Bohlin (båda M) anför i motion 2013/14:C264 att det inte är rimligt att en person som bor i ett område med mycket låga premier ska få betala så mycket mer i straffavgift (trafikförsäkringsavgift) jämfört med områden med en mycket hög premieavgift. Det leder till att de som bor i små orter drabbas mycket hårt. Avgiften borde i stället bestämmas utifrån den aktuella nivån på premien för det område man bor i. Den som bor i t.ex. Dalarna ska betala en avgift som baseras på den premien och inte en avgift baserad på en premie för t.ex. Östermalm. Därför borde det göras en översyn av hur avgiften kan utformas på detta sätt. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet härmed.

Bakgrund

I 34 § trafikskadelagen (1975:1410) finns bestämmelser om trafikförsäkringsavgift. Saknas föreskriven trafikförsäkring för ett motordrivet fordon som är registrerat i vägtrafikregistret och inte är avställt, har trafikförsäkringsföreningen rätt till gottgörelse (trafikförsäkringsavgift) av den försäkringspliktige för den tid denne har underlåtit att fullgöra sin försäkringsplikt. Trafikförsäkringsavgiften bestäms på grundval av de årspremier för trafikförsäkring som har tillämpats här i landet under den tid trafikförsäkring har saknats. Avgiften får med 10 procent överstiga högsta försäkringspremie inklusive skatt enligt lagen (2007:460) om skatt på trafikförsäkringspremie m.m. för fordon av samma fordonsslag och med samma användningssätt som det oförsäkrade fordonet.

I samband med en ändring 1999 av hur trafikförsäkringsavgiften ska beräknas uttalade regeringen att avgiften inte i första hand ska ses som ett alternativ till den premie som skulle ha erlagts utan som en sanktion mot dem som inte lojalt bidrar till det skydd för trafikanterna som systemet med obligatorisk trafikförsäkring ger (prop. 1998/99:42 s. 20, bet. 1998/99:LU19).

Pågående arbete

Trafikförsäkringsavgiften har behandlats av Trafikförsäkringsutredningen i betänkandet En utvidgad trafikförsäkring (SOU 2009:96). I betänkandet framhölls att avgiften är avsedd att vara en sanktion mot dem som inte lojalt bidrar till det skydd för trafikanterna som systemet med en obligato-

risk trafikförsäkring ger. Avgiftens storlek bestäms enligt en schablonmetod, som innebär att beloppet bara delvis påverkas av den uteblivna premiens belopp. I många fall tas avgifter ut som i jämförelse med relevanta trafikförsäkringspremier framstår som mycket höga. Man kan anta, anförde utredningen, att den höga avgiftsnivån har en preventiv effekt och medverkar till att de flesta fordonsägare fullgör sin försäkringsplikt. Emellertid har systemet utsatts för kritik. Det har gjorts gällande att avgiftssanktionen är anmärkningsvärt sträng och att systemet är svårförståeligt. Trafikförsäkringsavgiften är avsedd att komma till användning i viktiga situationer, där försummelsen att hålla trafikförsäkring för ett fordon kan variera alltifrån ett tillfälligt förbiseende under en begränsad tid till en systematisk underlåtenhet i avsikt att helt undgå den lagstadgade försäkringsplikten. Detta förhållande motiverar att reglerna om trafikförsäkringsavgift medger att avgiften i någon mån kan anpassas efter överträdelsens art, i vart fall efter hur länge den har pågått. Det är inte heller utan vidare givet att avgiftens preventiva verkan alltid blir större ju högre avgiftsbeloppet är. Utredningen ansåg att det inte finns skäl att invända mot att möjligheterna att ta ut höga belopp i trafikförsäkringsavgift begränsas i vissa fall.

Regeringen beslutade den 3 februari 2011 att överlämna Trafikförsäkringsutredningens betänkande till den parlamentariska socialförsäkringsutredningen (Kommittén om hållbara försäkringar vid sjukdom och arbetslöshet, S 2010:04). Kommittén ska redovisa arbetet i sin helhet senast den 31 januari 2015.

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande har tidigare behandlats av utskottet våren 2011 (bet. 2010/11:CU16), våren 2012 (bet. 2011/12:CU18) och därefter våren 2013 (bet. 2012/13:CU10). Utskottet ansåg då att resultatet av det pågående arbetet inte borde föregripas genom några uttalanden från riksdagens sida. Utskottet har avstyrkt de då aktuella motionsyrkandena, och riksdagen har följt utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser alltså att det pågående arbetet inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida och föreslår därför att motionen avslås.

Handläggning av trafikskadeärenden m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. handläggningen av trafikskadeärenden. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstagande och pågående arbete.

Jämför reservation 2 (S, MP, V).

Motionerna

Marianne Berg m.fl. (V) anför i motion 2013/14:C203 bl.a. att många trafikskadade och anhöriga upplever att prövningen i Trafikskadenämnden inte är rättssäker. Motionärerna anser att regeringen bör tillsätta en utredning för att granska Trafikskadenämnden och hur nämndens handläggning har fungerat ur ett rättssäkerhetsperspektiv (yrkande 1) och därefter återkomma till riksdagen med förslag som grundas på granskningen av nämnden (yrkande 2). Motionärerna anser vidare att det finns ett stort behov av att stärka de trafikskadades ställning vid prövningar i trafikskadeärenden (yrkande 3). Tillkännagivanden föreslås i enlighet härmed.

Kurt Kvarnström och Peter Hultqvist (båda S) anför i motion 2013/14:C358 bl.a. att Trafikskadenämnden enligt deras uppfattning är ett organ för försäkringsbolagen och inte för de trafikskadade. Motionärerna anser att det ska tillsättas en kommission som ser över skaderegleringsförfarandet. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet härmed.

I motion 2013/14:C397 föreslår Carina Runeson och Kurt Kvarnström (båda S) ett tillkännagivande om att det bör göras en översyn av de medicinska rådgivarnas roll och medverkan i försäkringsärenden. Motionärerna anför bl.a. att försäkringsbolagens medicinska rådgivare inte omfattas av hälso- och sjukvårdstillsynen och därför inte kan bli föremål för myndighetskontroll. Det finns medicinska rådgivare som har uppdrag från flera försäkringsbolag vid sidan av sin ordinarie läkartjänst.

Carl-Oskar Bohlin (M) anför i motion 2013/14:C394 att försäkringsbolagen enligt Trafikskadenämndens reglemente i vissa fall är skyldiga att inhämta nämndens yttrande även om försäkringsbolaget och den skadelidande är överens om ersättningsnivån. Motionären föreslår ett tillkännagivande om behovet av en översyn av Trafikskadenämndens reglemente.

Bakgrund

Enligt 6 § trafikförsäkringsförordningen (1976:359) ska samtliga försäkringsgivare som driver trafikförsäkringsverksamhet i Sverige tillsammans med Trafikförsäkringsföreningen upprätthålla och bekosta en skaderegleringsnämnd, vars reglemente godkänns av regeringen.

Trafikskadenämnden är den skaderegleringsnämnd som avses i förordningen. Enligt Trafikskadenämndens reglemente har nämnden till uppgift att verka för en enhetlig och skälig personskadereglering inom trafikförsäkringen. Nämnden avger rådgivande yttranden till trafikförsäkringsbolag och Trafikförsäkringsföreningen i ärenden om ersättning för personskada från trafikförsäkringen. Nämnden avger även yttranden till domstolar eller andra myndigheter i frågor som rör ersättning för personskada. En annan uppgift för nämnden är att fastställa ersättningstabeller och riktlinjer för olika delar av den ideella ersättningen, tabeller som allmänt accepterats på andra håll, också av domstolarna.

I det nuvarande reglementet anges bl.a. att bolag ska inhämta nämndens yttrande i fråga utom rättegång som avser ersättning för inkomstförlust under invaliditetstid om den medicinska invaliditeten uppgår till minst 10 procent eller förlusten för år beräknas uppgå till ett belopp motsvarande en halv gång prisbasbeloppet.

I nämnden ska finnas högst 33 ledamöter. Ordföranden förordnas av regeringen. Vice ordförandena och deras ersättare förordnas av Finansinspektionen. Samtliga nu nämnda ska vara lagkunniga. Vidare finns lekmanaledamöter som förordnas på förslag av vissa arbetsmarknadsorganisationer. Slutligen finns ledamöter med särskild branschkunskap (bolagsledamöter).

Nämnden fattar beslut i en sammansättning av två av de lagkunniga ledamöterna, två lekmanaledamöter och två bolagsledamöter. I ärenden av enklare beskaffenhet kan sammansättningen bestå av en ledamot ur respektive kategori eller endast ordföranden. Vidare avgörs frågor av principiell betydelse av ett råd bestående av ordföranden, fyra vice ordförande, fem lekmanaledamöter och fem bolagsledamöter. Rådet avgör dock inte enskilda ärenden.

Nämnden har tillgång till sakkunnigläkare helt fristående från försäkringsbolagen. När nämnden anser att det finns skäl till det prövas de medicinska frågorna av nämndens läkare, som har specialkompetens.

Om den skadelidande inte är nöjd med försäkringsbolagets beslut efter nämndens yttrande kan han eller hon väcka talan mot bolaget i allmän domstol.

Pågående arbete

Trafikförsäkringsutredningen har i betänkandet En utvidgad trafikförsäkring (SOU 2009:96) tagit upp vissa frågor angående Trafikskadenämnden. Utredningen betonade att det inte ingått i uppdraget att genomföra någon generell översyn av trafikförsäkringens tvistlösningsmekanismer. Utgångspunkten är att den enskildes rättssäkerhet inte får försämrats i det nya systemet. Utredningen anförde bl.a. att den inte kan finna annat än att den nuvarande ordningen med en kostnadsfri prövning i Trafikskadenämnden och möjlighet till domstolsprövning i allt väsentligt tillgodoser rimliga

krav på rättssäkerhet. Med utgångspunkt i att den nuvarande ordningen med ett fakultativt organ vid sidan av den ordinarie tvistemålsprocessen i domstol bäst svarar mot de krav som kan ställas på såväl rättssäkerhet som effektivitet och rimliga kostnader kan frågan ställas om det i något eller några avseenden går att förbättra systemet. Eftersom nämnden synes i sig fungera på ett fullt tillfredställande sätt i dag får med förbättring i första hand avses åtgärder som syftar till att öka enskildas förtroende för nämnden utan att man för den skull riskerar att försäkringsbolagens följsamhet mot nämndens beslut på något påtagligt sätt minskar. Skulle så ske torde förslagen endast motverka sitt syfte. Sådana förbättringspotentialer hos Trafikskadenämnden kan finnas såväl inom nämndens organisation som beträffande dess finansiering och verksamhet i övrigt.

När det gäller Trafikskadenämndens sammansättning och organisation anförde utredningen bl.a. följande. Trafikskadenämnden har i dag en sammansättning som, i likhet med andra nämnder för tvistlösning utom domstol, består av en ordförande med domarbakgrund, ledamöter med särskild branschkunskap och lekmanaledamöter. Det finns från företrädare för skadelidandes intressen en ständigt återkommande kritik mot att nämndens sammansättning ger en övervikt till "försäkringsintresset". Det är emellertid utredningens uppfattning att nämndens nuvarande sammansättning är väl ägnad att uppfylla de krav på sakkunskap och effektivitet som utgör nämndinstitutets stora fördel. Att ta bort försäkringsrepresentanterna från nämnden skulle sannolikt resultera i en minskad stadga i avgörandena. Detta skulle i sin tur kunna medföra en minskad vilja från försäkringsbolagen att följa nämndens rekommendationer. Att, som ibland förordats, ändra sammansättningen så att företrädare för skadelidande skulle ingå i nämnden kan enligt utredningens uppfattning leda till en icke önskvärd polarisering av nämndens beslutsfunktion. För övrigt har införandet av lekmanaledamöter i nämnden medfört att sammansättningen blivit mer allsidig. Kommittén om ideell skada ansåg att denna ordning var tillfredsställande (SOU 1995:33). Utredningen vill mot bakgrund av det anförda inte förorda någon förändrad sammansättning av Trafikskadenämnden. Det kan dock enligt utredningens uppfattning finnas skäl att se över andra delar av Trafikskadenämndens organisation.

När det gäller de ärenden som prövas av Trafikskadenämnden anförde utredningen bl.a. att den största delen av nämndens ärenden kommer dit på grund av den i 3 § nämndens reglemente stadgade skyldigheten för trafikförsäkringsbolagen att inhämta nämndens yttrande i vissa angivna frågor. Denna obligatoriska prövning är ett uttryck för nämndens uppgift att verka för en enhetlig och skälig personskadereglering inom trafikförsäkringen. Prövningen av obligatoriska ärenden kan inte betecknas som tvistlösning i de fall där parterna är överens i de prövade delarna. Utredningen anser att Trafikskadenämndens nuvarande roll i allt väsentligt bör bibehållas. Utredningen gjorde dock bedömningen att beloppsgränsen för försäk-

ringsbolagens skyldighet att inhämta nämndens yttrande bör ändras till två prisbasbelopp för att antalet ärenden inte ska öka med anledning av den föreslagna reformen.

Utredningen tog också upp frågor om huvudmannaskapet och finansieringen av Trafikskadenämnden. Utredningen anförde bl.a. att det även i Sverige torde vara fullt möjligt att i administrativt och ekonomiskt avseende frikoppla Trafikskadenämnden från Trafikförsäkringsföreningen. En av två olika vägar skulle därvid kunna väljas. Den ena är att som i Finland låta nämnden bli ett självständigt organ med en egen administration. Detta skulle innebära omfattande organisatoriska överväganden för vilka det inte finns utrymme i detta sammanhang. Den andra är att huvudmannaskapet överflyttas från Trafikförsäkringsföreningen till en statlig myndighet. Det borde vara fullt möjligt att Trafikskadenämndens verksamhet därvid skulle kunna finansieras genom uttagande av avgifter från trafikförsäkringsbranschens aktörer. Utredningen anser emellertid inte att trafikförsäkringens övertagande av socialförsäkringens kostnader för trafikskadades inkomstförlust i sig motiverar ett förändrat huvudmannaskap för Trafikskadenämnden. Skulle det ändå anses som en angelägen sak bör ett förslag därom föregås av en särskild utredning.

Som redovisats ovan under avsnittet Trafikförsäkringsavgift har regeringen beslutat att överlämna Trafikförsäkringsutredningens betänkande till den parlamentariska socialförsäkringsutredningen (Kommittén om hållbara försäkringar vid sjukdom och arbetslöshet, S 2010:04). Kommittén ska redovisa arbetet i sin helhet senast den 31 januari 2015.

Tillsynen över försäkringsmedicinska rådgivare

Frågan om tillsynen över försäkringsmedicinska rådgivare har behandlats i proposition 2009/10:210 Patientsäkerhet och tillsyn. I propositionen gjorde regeringen bedömningen att tillsynsansvaret på hälso- och sjukvårdsområdet inte bör utvidgas till att omfatta sakkunniga läkare som anlitas för rådgivning av försäkringsbolagen. Regeringen anförde bl.a. att Patientsäkerhetsutredningen pekar på att det finns kvalitetsbrister i de bedömningar som görs av försäkringsbolagens medicinska rådgivare. Bland annat har det ifrågasatts om de bedömningar som görs är enhetliga och om underlaget för bedömningarna är tillräckligt. Utredningen har dock efter noggranna överväganden bedömt att sakkunniga läkare som anlitas av försäkringsbolag inte ska omfattas av hälso- och sjukvårdstillsynen. Medicinska rådgivares yrkesutövning innefattar inte hälso- och sjukvård. Ett utvidgat tillsynsansvar skulle därför innebära en utvidgning av lagens tillämpningsområde helt vid sidan av lagens huvudsyfte, nämligen att befrämja hälso- och sjukvårdens kvalitet och patientens trygghet och säkerhet i vården. Ett annat förhållande som också starkt talar emot en utvidgning av tillsynsansvaret är det förhållande som utredningen lyfter fram beträffande vilka följder en tillsyn skulle få på det privata försäkringsområ-

det. Genom ett tillsynsansvar som omfattar försäkringsbolagens medicinska rådgivare skulle staten indirekt få inflytande över den privata skaderegleringen. När det gäller risk-, sambands- och invaliditetsbedömningar skulle tillsynsmyndighetens uttalanden få följd för i vilka fall försäkringar beviljas eller förses med begränsande villkor, för om försäkringsersättning ska utgå och för försäkringsersättningens storlek. Sammanslaget delade regeringen utredningens uppfattning och bedömde att övervägande skäl talar emot att tillsynsansvaret på hälso- och sjukvårdsområdet utvidgas till att omfatta medicinska rådgivare vid försäkringsbolagen.

Riksdagen ställde sig bakom regeringens bedömning och avlog den motion som väckts i frågan (bet. 2009/10:SoU22 och rskr. 2009/10:342).

Tidigare behandling

Liknande motionsyrkanden behandlades senast av utskottet våren 2012 (bet. 2011/12:CU18) och därefter våren 2013 (bet. 2012/13:CU10).

När det gäller tillsynen över försäkringsmedicinska rådgivare uttalade utskottet våren 2012 att frågan nyligen behandlats i proposition 2009/10:210 Patientsäkerhet och tillsyn. Riksdagen ställde sig då bakom regeringens bedömning att övervägande skäl talar emot att tillsynsansvaret på hälso- och sjukvårdsområdet utvidgas till att omfatta medicinska rådgivare vid försäkringsbolagen. Utskottet kunde mot denna bakgrund inte se att det fanns anledning att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av den då aktuella motionen.

När det gällde övriga motionsyrkanden konstaterade utskottet att Trafikförsäkringsutredningens slutbetänkande hade överlämnats till den parlamentariska socialförsäkringsutredningen. Det pågående arbetet borde, enligt utskottets mening, inte föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet avstyrkte de då aktuella motionsyrkandena, och riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

När det gäller motionsönskemålet om tillsynen över försäkringsmedicinska rådgivare står utskottet fast vid sitt tidigare ställningstagande. Vad beträffar övriga motionsönskemål anser utskottet alltså att den parlamentariska socialförsäkringsutredningens arbete inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet föreslår att motionsyrkandena avslås.

Ideellt skadestånd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ideellt skadestånd. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden och pågående arbete.

Motionen

Fredrik Schulte (M) anser i motion 2013/14:C367 att nivåerna för ideella skadestånd är för lågt satta. Enligt motionären bör det göras en översyn av skadeståndsbeloppen för ideella skador. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet härmed (yrkande 1).

Bakgrund

Med ideella skador avses skador som inte är av ekonomisk natur, främst fysiskt och psykiskt lidande vid personskador och kränkning av den personliga integriteten. Den 1 januari 2002 gjordes flera ändringar i skadeståndslagen i syfte att stärka rätten till skadestånd för ideell skada (prop. 2000/01:68, bet. 2000/01:LU19, rskr. 2000/01:216). Bland annat infördes tydligare regler om kränkingsersättning vid brott och hur ersättningen ska bestämmas. Rätten till omprövning av skadestånd utvidgades till att även avse ersättning för kostnader och ideell skada vid personskada.

Den som har tillfogats personskada kan enligt 5 kap. 1 § skadeståndslagen få ersättning både för ekonomisk och för ideell skada.

Ersättning för kränkning är en särskild form av ideellt skadestånd som inte förutsätter att någon fysisk skada har uppkommit. Enligt 2 kap. 3 § skadeståndslagen ska den som allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet, frid eller ära ersätta den skada som kränkningen innebär.

I 5 kap. 6 § första stycket skadeståndslagen anges att skadestånd med anledning av kränkning bestäms efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens art och varaktighet. Därvid ska särskilt beaktas om handlingen 1. haft förnedrande eller skändliga inslag, 2. varit ägnad att framkalla allvarlig rädsla för liv eller hälsa, 3. riktat sig mot någon med särskilda svårigheter att värja sin personliga integritet, 4. inneburit missbruk av ett beroende- eller förtroendeförhållande, eller 5. varit ägnad att väcka allmän uppmärksamhet.

I proposition 2000/01:68 behandlade regeringen också frågor om ersättningens storlek. Regeringen konstaterade att det hade skett betydande höjningar av ersättningarna på senare år och att höjningarna var betydligt kraftigare än vad som följer av ändringarna i penningvärdet. Regeringen anförde vidare att det i den allmänna debatten ofta hävdades att skadestånden i Sverige för kränkning av den personliga integriteten låg på en

påfallande låg nivå vid en internationell jämförelse. Detta torde inte längre kunna hävdas, om man bortser från rättssystem där skadeståndet har ett delvis annat syfte. Regeringens slutsats var att ersättningsnivåerna hade utvecklats och utvecklades på ett sådant sätt att det inte finns anledning att ingripa med lagstiftning. Enligt regeringen borde det liksom tidigare vara de rättstillämpande organens uppgift att bestämma kränkingsersättningens storlek och därvid göra en skönsmässig bedömning baserad på förhärskande etiska och sociala värderingar (s. 45–47 och 53–56).

Pågående arbete

Utredningen om det allmännas ansvar enligt Europakonventionen föreslår i betänkandet Skadestånd och Europakonventionen (SOU 2010:87) att det införs en lagreglerad möjlighet att få ersättning för ideella skador i vissa fall vid överträdelser av Europakonventionen. Utredningen anser att det även finns skäl att tillskapa en särskild regel för beräkning av den ersättning som kan utgå vid sådana skador. Regeln bör införas i form av ett nytt tredje stycke i bestämmelsen om beräkning av kränkingsersättning i 5 kap. 6 § skadeståndslagen. Därigenom tydliggörs att utgångspunkten bör vara att den ersättning som döms ut ligger i nivå med kränkingsersättningen. I likhet med vad som gäller beträffande andra typer av ideella skador bör ersättningen bestämmas utifrån en allmän skälighetsbedömning. Vid bedömningen ska hänsyn tas till ”överträdelsens art och omständigheterna i övrigt”.

Betänkandet är enligt uppgift från Justitiedepartementet föremål för beredning inom Regeringskansliet.

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2012 (bet. 2011/12:CU18) och därefter våren 2013 (bet. 2012/13:CU10). När det gällde ersättningsnivåerna för ideella skadestånd ansåg utskottet att det liksom tidigare bör vara de rättstillämpande organens uppgift att bestämma ersättningens storlek. I övrigt pekade utskottet på att det pågick ett arbete som låg i linje med motionsönskemålen. Enligt utskottets mening borde resultatet av detta arbete inte föregripas genom någon åtgärd från riksdagen. De då aktuella motionsyrkandena avstyrktes, och riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid sina tidigare ställningstaganden och anser alltså att det pågående beredningsarbetet inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagen. Motionen avstyrks därför.

Skadeståndsansvar vid radiologiska olyckor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ökat skadeståndsansvar vid radiologiska olyckor. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 3 (S, MP, V).

Motionerna

Jennie Nilsson m.fl. (S) anför i motion 2013/14:N425 att kärnkraftsindustrin bör stå för sina egna kostnader och att nivån på skadeståndsansvaret bör höjas. Även preskriptionstidens längd, möjligheten till återförsäkring och ansvaret för kostnader för sjukvård till följd av radiologisk olycka bör belysas. Motionärerna framför också att det bör införas en bestämmelse om ansvarsgenombrott i svensk lagstiftning. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet härmed (yrkande 28).

Lise Nordin m.fl. (MP) anför i motion 2013/14:N334 att inriktningen måste vara att kärnkraften vid en olycka ska tvingas att stå för sina egna kostnader. Ansvarsbeloppet behöver därför höjas till att motsvara den nivå som en radiologisk olycka erfarenhetsmässigt har visat sig kunna kosta, dvs. åtminstone 1 000 miljarder kronor. Ett tillkännagivande föreslås om en höjning av nivån på skadeståndsansvaret så att det motsvarar den fulla ekonomiska kostnaden (yrkande 2). Motionärerna föreslår vidare ett tillkännagivande om att det bör införas regler om ansvarsgenombrott vid radiologiska olyckor (yrkande 3).

Lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor

Regler om ansvar och ersättning för radiologisk skada finns i atomansvarighetslagen (1968:45). Under våren 2010 antog riksdagen en ny lag (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor som ska ersätta 1968 års atomansvarighetslag. Den nya lagen träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Riksdagen godkände också 2004 års ändringsprotokoll till Pariskonventionen om skadeståndsansvar på atomenergins område och dess tilläggskonvention (prop. 2009/10:173, bet. 2009/10:CU29, rskr. 2009/10:360). 2004 års ändringsprotokoll har ännu inte trätt i kraft. Enligt ett beslut av Europeiska unionens råd 2004 ska medlemsstaterna vidta de åtgärder som krävs för att samtidigt deponera sina ratifikations- eller anslutningsdokument. Skälet för detta är att EU har exklusiv behörighet i fråga om ändringen i artikel 13 i Pariskonventionen om domstols behörighet. I beslutet anges att 2004 års ändringsprotokolls syften och mål medför att det inte är möjligt att hålla isär de bestämmelser i ändringsprotokollet som omfattas av EU:s behörighet och de bestämmelser som omfattas av medlemsstaternas behörighet. Av de 15 stater som är anslutna till Pariskonven-

tionen är 13 EU-stater. Av EU-staterna är Belgien, Storbritannien och Italien ännu inte färdiga med sin lagstiftning och därför inte klara att ratificera.

Ansvar enligt den nya lagen ska liksom tidigare vara strikt. Ett obegränsat ansvar för innehavare av svenska kärntekniska anläggningar har införts. Innehavare av kärnkraftsreaktorer ska finansiera skadeståndsansvaret upp till 1 200 miljoner euro (ca 12 miljarder kronor). Finansieringen ska ske genom en ansvarsförsäkring eller genom att annan ekonomisk säkerhet ställs som vid varje tidpunkt täcker ersättningsansvaret upp till det angivna beloppet. För andra kärntekniska anläggningar än kärnkraftsreaktorer blir huvudregeln att innehavare ska finansiera ansvaret upp till 700 miljoner euro (ca 7 miljarder kronor). Liksom tidigare ska staten betala ersättning till en skadelidande som har rätt till ersättning enligt lagen, om ersättningen inte kan fås från ansvarig anläggningshavares säkerhet. Statens sammanlagda ersättningsansvar för varje radiologisk olycka uppgår till 1 200 miljoner euro. Ansvar gäller upp till detta belopp även när ansvarig anläggningshavares skyldighet att säkerställa ersättning är begränsad till ett lägre belopp. Vidare ska staten tillsammans med andra konventionsstater betala ytterligare ersättning till skadelidande med högst 300 miljoner euro. Genom den nya lagen höjs alltså den sammanlagda garanterade ersättningen från 6 miljarder kronor till 1 500 miljoner euro (ca 15 miljarder kronor). Statens återkravs rätt gentemot anläggningshavare är obegränsad.

Enligt den nya lagen får regeringen göra ekonomiska åtaganden för staten. Det ska göras genom att statliga garantier i form av återförsäkringsåtaganden ställs ut. Den kompletterande säkerheten bör ställas av anläggningshavare och deras ägarbolag, och en lösning inom ramen för den statliga garantimodellen bör endast komma i fråga i undantagsfall. Ett bemyndigande infördes för den händelse att det ändå skulle visa sig att kärnkraftsindustrin inte på egen hand kan säkerställa ansvarsbeloppen på ett betryggande sätt. För statens åtaganden ska anläggningshavare betala en avgift för den ekonomiska risk som staten bär för kostnader som kan uppkomma i händelse av radiologiska olyckor.

I den nya lagen har preskriptionstiden för personskador förlängts från 10 år till 30 år. Regeringen anförde i proposition 2009/10:173 att detta innebär att anläggningshavare i stället för staten i första hand kommer att ansvara för sena skador. Vid bedömningen av om preskriptionstiden för personskador bör förlängas ytterligare, utöver 30 år, beaktades det faktum att antalet personskador som visar sig på ett väldigt sent stadium kan antas vara mycket begränsat. Av betydelse är också att skadelidande i sådana här skadefall ändå skulle garanteras vård och olika former av sociala förmåner av staten. Även om det i och för sig kan åberopas skäl för att preskriptionstiden bör överstiga 30 år eller att rätten till ersättning för personskador över huvud taget inte bör kunna preskriberas, fann regeringen

att värdet av en sådan ordning skulle vara begränsat och att preskriptionstiden för personskador därför inte borde förlängas utöver de 30 år som följer av den reviderade Pariskonventionen.

Varken den nuvarande atomansvarighetslagen eller den nya lagen innehåller någon bestämmelse om ansvarsgenombrott. Med ansvarsgenombrott avses i regel – i strid med den aktiebolagsrättsliga principen att aktieägarna inte är personligen ansvariga för bolagets skulder – att aktieägare personligen görs ansvariga för bolagets förpliktelser trots att de inte överträtt någon regel i aktiebolagslagen eller brustit i fullgörelse av någon skyldighet mot bolaget. I regeringens proposition 2009/10:173 konstaterades att frågan om ansvarsgenombrott har varit föremål för lagstiftningsdiskussioner vid ett flertal tillfällen, men att en lagreglering av detta ansetts vara förenat med sådana olägenheter från ett allmänt aktiebolagsrättsligt perspektiv att någon motsvarande bestämmelse aldrig införts i svensk lagstiftning. I den utredning som föregick propositionen förordades inte heller att man borde införa bestämmelser om aktiebolagsrättsligt ansvarsgenombrott för att säkerställa anläggningshavarens ekonomiskt obegränsade ansvar (SOU 2009:88).

Tidigare behandling

Utskottet avstyrkte liknande motionsyrkanden i lagstiftningsärendet om den nya lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor (bet. 2009/10:CU29). Utskottet ansåg att övervägande skäl talar för att ett obegränsat skadeståndsansvar införs för innehavare av svenska kärntekniska anläggningar och att den valda nivån på anläggningshavares finansiering av skadeståndsansvaret var väl avvägt. Vad gäller frågan om ansvarsgenombrott konstaterade utskottet att regeringens förslag innebär att skadeståndsansvaret ska vara finansierat till en hög nivå, vilket torde minska behovet av sådana regler. Utskottet såg därför inte något behov av att se över frågan ytterligare. Beträffande frågan om att ett obegränsat ansvar även ska innebära en olyckas negativa hälsoeffekter konstaterade utskottet att regeringens förslag innebär att ett obegränsat ersättningsansvar införs för innehavare av kärntekniska anläggningar i Sverige. Samtidigt höjs kravet väsentligt på anläggningshavares finansiering av skadeståndsansvaret genom en försäkring eller annan ekonomisk säkerhet, från motsvarande drygt 3 miljarder kronor till motsvarande ca 12 miljarder kronor. Den viktigaste fördelen med ett obegränsat ansvar är att de skadelidandes anspråk på skydd inte enbart tillgodoses genom denna säkerhet utan även genom möjligheten att få ersättning från anläggningshavares tillgångar. Genom att en skadelidande på skadeståndsrättsliga grunder kan vända sig direkt till anläggningshavaren och kräva ersättning utöver det finansiellt garanterade beloppet kan det inte bli fråga om att ersättningsbeloppen måste sättas ned samtidigt som anläggningshavaren har kvar tillgångar och kan fortsätta verksamheten eller dela ut tillgångarna till sina ägare. Utskottet pekade på

att propositionen även innehöll förslag som direkt syftar till att öka de skadelidandes faktiska möjligheter att få ersättning från anläggningshavares tillgångar. En egendomsförsäkring som anläggningshavare tecknar för att kunna ersätta skador på reaktoranläggningen ska inte få ha någon annan som förmånstagare än den som är tillståndshavare för verksamheten. Härigenom omöjliggörs att försäkringsersättningen betalas ut till något annat bolag, och på så sätt undandras de skadelidande. De föreslagna bestämmelserna innebär således, anförde utskottet, att anläggningshavare i hög grad kommer att svara för de verkliga kostnader som en olycka kan orsaka.

Utskottet vidhöll våren 2011 i betänkande 2010/11:CU16 sina ställningstaganden i lagstiftningsärendet om den nya lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor (bet. 2009/10:CU29) och avstyrkte ett motionsyrkande om ansvarsgenombrott. Riksdagen följde utskottet.

Även hösten 2011 stod utskottet i betänkande 2011/12:CU3 fast vid de ställningstaganden om ansvarsbeloppets storlek, ansvarsgenombrott och ansvaret för sjukvårdskostnader efter en radiologisk olycka som utskottet gjorde i samband med lagstiftningsärendet om den nya lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor (bet. 2009/10:CU29). Även ett motionsyrkande om regeringens möjlighet att göra ekonomiska åtaganden för staten avstyrktes. Utskottet erinrade om att den säkerhet som behövs utöver en ansvarsförsäkring bör ställas av anläggningshavare och deras ägarbolag och att en lösning inom ramen för den statliga garantimodellen bör komma i fråga endast i undantagsfall. Vad slutligen gällde frågan om preskriptionstidens längd delade utskottet regeringens uppfattning i proposition 2009/10:173 att preskriptionstiden för personskador inte bör förlängas utöver de 30 år som följer av den reviderade Pariskonventionen, varför också ett sådant motionsyrkande avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Ett motionsyrkande om skadeståndsansvar vid radiologiska olyckor behandlades senast av utskottet våren 2013 i betänkande 2012/13:CU10. Utskottet ansåg att det inte fanns skäl att frångå sina tidigare ställningstaganden. Det då aktuella motionsyrkandet avstyrktes och riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser alltså att det inte finns skäl att frångå sina ovan redovisade ställningstaganden om ansvarsbeloppets storlek, ansvarsgenombrott, ansvaret för sjukvårdskostnader, möjligheten till statlig återförsäkring och preskriptionstidens längd. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. **Möjligheten att teckna personförsäkring, punkt 2 (S, MP, V)**

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S), Yilmaz Kerimo (S), Jan Lindholm (MP) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:C436 av Thomas Strand m.fl. (S).

Ställningstagande

Sedan den nya försäkringsavtalslagen började gälla 2006 har försäkringsbolagen en s.k. kontraheringsplikt som innebär att ett försäkringsbolag inte får vägra någon att teckna en personförsäkring som bolaget normalt tillhandahåller allmänheten, om det inte finns särskilda skäl. Fortfarande upplever dock många stora problem när det gäller möjligheten att få teckna en personförsäkring. Detta gäller särskilt barnförsäkringar.

I den rapport om kontraheringsplikten vid tecknandet av barnförsäkringar som civilutskottet har tagit initiativ till görs visserligen iakttagelsen att det förefaller som om andelen barnförsäkringar som beviljas med ordinarie villkor har ökat något jämfört med för tio år sedan och att andelen försäkringar som beviljas med klausul eller förhöjd premie har minskat något. En annan iakttagelse är att inte något av de större försäkringsbolagen använder förhöjda premier i sina barnförsäkringsprodukter när de inte kan erbjuda ett ordinarie försäkringskydd. Uppföljningsrapporten tyder således på att andelen barnförsäkringar som beviljas med ordinarie villkor har ökat något under senare år. Vi anser att det är en positiv utveckling.

Av uppföljningsrapporten framgår dock även att Konsumenternas Försäkringsbyrå menar att försäkringsbolagen i högre utsträckning borde hämta in individuella handlingar för att kunna göra bättre underbyggda individuella bedömningar, men också för att bättre kunna motivera eventuella avslagsbeslut. Annan kritik som har riktats mot försäkringsbolagen är att de är långsamma när det gäller att ta till sig den senaste medicinska kun-

skapen, att de alltjämt gör schablonmässiga bedömningar, att det råder oklarhet om vilken vetenskaplig grund besluten baseras på och att avslagsbesluten relativt frekvent är dåligt underbyggda. I uppföljningsrapporten görs vidare iakttagelsen att det förefaller som om intentionen att försäkringsbolagen endast i undantagsfall ska avslå en begärd försäkring inte helt har uppfyllts. I uppföljningsrapporten görs också iakttagelsen att det borde finnas utrymme för försäkringsbolagen att i högre omfattning kunna erbjuda barnförsäkringar med förhöjd premie eller klausul i de fall då risken för försäkringsfall bedöms som förhöjd, i stället för att avslå ansökningar och enbart erbjuda olycksfallsförsäkring. Försäkringsbolagen skulle därmed agera på ett sätt som bättre överensstämmer med försäkringsavtalslagens intentioner.

Enligt vår mening är det viktigt att alla människor ges tillgång till ett rimligt försäkringsskydd och att vissa grupper inte ställs utan möjlighet att få skydd genom en personförsäkring.

I propositionen om den nya försäkringsavtalslagen (prop. 2003/04:150) anförde den förra regeringen när det gäller den s.k. kontraheringsplikten i 11 kap. 1 § försäkringsavtalslagen att lagstiftning av detta slag allmänt bör följas upp så att den tillämpas på avsett sätt (s. 250). Enligt uppgift från Justitiedepartementet har den nuvarande regeringen för avsikt att ta initiativ till en uppföljning under innevarande valperiod. Vi anser att det är mycket beklagligt att någon sådan uppföljning ännu inte har inletts. Enligt vår mening bör regeringen snarast ta initiativ till en uppföljning av kontraheringsplikten. I uppföljningsarbetet bör även ingå att utreda möjligheten att ge fler tillfälle att teckna en personförsäkring.

Vad vi nu anført bör riksdagen, med bifall till motion 2013/14:C436, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Handläggning av trafikskadeärenden m.m., punkt 6 (S, MP, V)

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S), Yilmaz Kerimo (S), Jan Lindholm (MP) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2013/14:C203 av Marianne Berg m.fl. (V) yrkandena 1–3, 2013/14:C358 av Kurt Kvarnström och Peter Hultqvist (båda S) och 2013/14:C397 av Carin Runeson och Kurt Kvarnström (båda S) samt avslår motion 2013/14:C394 av Carl-Oskar Bohlin (M).

Ställningstagande

Många trafikskadade och anhöriga upplever att prövningen i Trafikskadenämnden inte är rättssäker och att nämnden är ett organ för försäkringsbolagen och inte för de trafikskadade. Bland annat har nämnden kritiserats för att ha en sammansättning som ger en övervikt för försäkringsbolagens intressen. Vidare har kritik riktats mot att försäkringsbolagens handläggningstider är för långa. Kritik har också förts fram om att den skadelidande inte får uppgifter om vilka handlingar som har legat till grund för den medicinska rådgivarens bedömning. Patientsäkerhetsutredningen pekade i sitt betänkande (SOU 2008:117) på att det finns kvalitetsbrister i de bedömningar som görs av försäkringsbolagens medicinska rådgivare. Bland annat har det ifrågasatts om de bedömningar som görs är enhetliga och om underlaget för bedömningarna är tillräckligt.

Prövningen i Trafikskadenämnden är endast skriftlig så den trafikskadade har inte möjlighet att muntligen framföra synpunkter för nämnden. Insynen i nämndens arbete är också begränsad.

Vi anser att det finns ett behov att stärka de skadelidandes ställning vid prövningar i trafikskadeärenden. Enligt vår mening saknas anledning att avvakta resultatet av den parlamentariska socialförsäkringsutredningens arbete. Vi anser i stället att regeringen bör tillsätta en utredning som gör en översyn av försäkringsbolagens hantering av trafikskadeärenden och Trafikskadenämndens handläggning. I utredningens uppdrag bör även ingå att se över de medicinska rådgivarnas roll och medverkan i försäkringsärenden.

Vad vi nu anfört bör riksdagen, med delvis bifall till motionerna 2013/14:C203 yrkandena 1–3, 2013/14:C358 och 2013/14:C397 samt med avslag på motion 2013/14:C394, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Skadeståndsansvar vid radiologiska olyckor, punkt 8 (S, MP, V)

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Hillevi Larsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Katarina Köhler (S), Yilmaz Kerimo (S), Jan Lindholm (MP) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:N425 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 28 och

bifaller delvis motion

2013/14:N334 av Lise Nordin m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Vi anser att kärnkraftsindustrin ska stå för sina kostnader vid en olycka. För att den miljörättsliga principen att förorenaren betalar ska gälla fullt ut även på detta område måste kravet på finansiering av ansvaret därför så långt som möjligt utgå från de verkliga kostnader som kan uppkomma i samband med kärnkraftsverksamhet. Enligt vår uppfattning är ansvarsbeloppet för lågt satt. Vi anser därför att regeringen bör verka för att höja nivån på finansieringen av det obegränsade skadeståndsansvaret.

För att den nya lagen bättre ska överensstämma med den miljörättsliga principen anser vi att regeringen även bör ta initiativ till att överväga ändringar vad gäller preskriptionstidens längd, möjligheten till statlig återförsäkring och vem som ska svara för samhällets kostnader för sjukvård till följd av en radiologisk olycka.

Vi vill även peka på behovet av en bestämmelse om ansvarsgenombrott i svensk lagstiftning. Med den typ av exceptionell situation som ett svårt reaktorhaveri innebär är det rimligt att ett ansvarsgenombrott inom en koncern blir möjligt. Vi anser därför att regeringen bör överväga en ändring i aktiebolagsrätten så att ett sådant ansvarsgenombrott möjliggörs.

Vad vi nu anfört bör riksdagen, med bifall till motion 2013/14:N425 yrkande 28 och delvis bifall till motion 2013/14:N334 yrkandena 2 och 3, som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013

2013/14:C203 av Marianne Berg m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att granska Trafikskadenämnden och hur nämndens handläggning har fungerat ur ett rättssäkerhetsperspektiv.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som grundas på granskningen av Trafikskadenämnden.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att stärka de drabbades ställning vid prövningar i trafikskadeärenden.

2013/14:C264 av Ulf Berg och Carl-Oskar Bohlin (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga en översyn av hur trafikförsäkringsavgiften i dag är uppbyggd.

2013/14:C299 av Anders Hansson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheterna till obligatorisk hemförsäkring för boende i flerfamiljshus.

2013/14:C340 av Anita Brodén m.fl. (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att underlätta för efterlevande genom en samordning av och en skyldighet att informera om exempelvis den avlidnes försäkringar.

2013/14:C358 av Kurt Kvarnström och Peter Hultqvist (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en kommission som ser över personskaderegleringen.

2013/14:C367 av Fredrik Schulte (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över skadeståndsbeloppen för ideella skador i linje med vad som anges i motionen.

2013/14:C394 av Carl-Oskar Bohlin (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av Trafikskadenämndens reglemente.

2013/14:C397 av Carin Runeson och Kurt Kvarnström (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om försäkringsbolagens medicinska rådgivare.

2013/14:C436 av Thomas Strand m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kontraheringsplikten och möjligheten att teckna personförsäkring.

2013/14:C449 av Anders Sellström (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda införandet av flytträtt för sakförsäkringar.

2013/14:N334 av Lise Nordin m.fl. (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att höja skadeståndsansvaret vid en radiologisk skada så att det motsvarar den fulla ekonomiska kostnaden.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett ansvarsgenombrott vid radiologiska olyckor.

2013/14:N425 av Jennie Nilsson m.fl. (S):

28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kärnkraftsindustrin ska stå för sina egna kostnader, att nivån på skadeståndsansvaret bör höjas och att det bör införas en bestämmelse om ansvarsgenombrott i svensk lagstiftning.